

PM Kompletterande inventering av naturvärden

Torsboda, Timrå kommun

OM UPPDRAGET

Sweco Sverige AB	556767-9849
Uppdragsnamn	Utredning Mnemosynefjäril – Kompletterande inventeringar
Uppdragsnummer	30074245
Uppdragsledare	Anton Ringbom
Kontaktuppgifter uppdragsledare	anton.ringbom@sweco.se 070-835 48 72

Beställare	IVL Svenska Miljöinstitutet
Kontaktperson beställare	Tage Vowles
Kontaktuppgifter beställare	Tage.vowles@ivl.se

OM RAPPORTEN

Titel	PM Kompletterande inventering av naturvärden
Datum	2024-06-13
Författare	Johanna Kühne, Sweco
Granskare	Anton Ringbom, Sweco

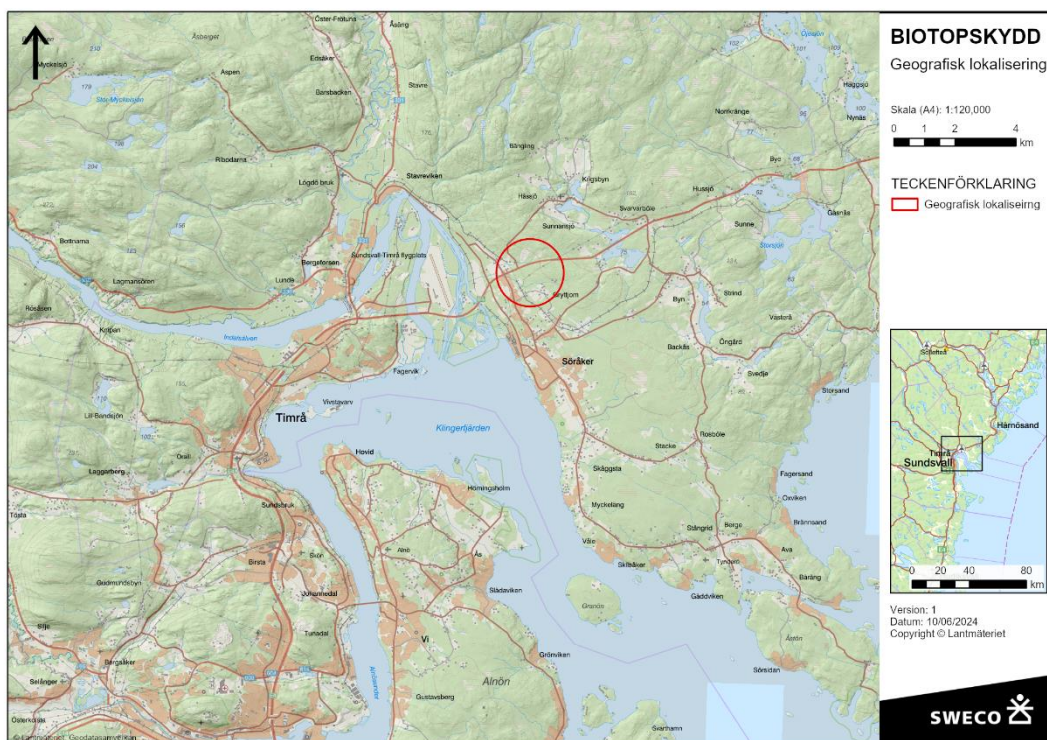
Innehållsförteckning

1	Bakgrund	4
2	Metod.....	5
3	Resultat	6
4	Slutsats.....	15
5	Referenser.....	16

1 Bakgrund

På uppdrag av Timrå Invest AB har Skogsstyrelsen under år 2021 i juni, augusti och oktober genomfört naturvärdesinventering (NVI) enligt svensk standard inom område utpekad för näringsliv. För geografisk lokalisering, se figur 1. Tillägg till inventeringen var bland annat inventering av områden som omfattas av det generella biotopskyddet. Under naturvärdesinventeringen avgränsades totalt sju objekt som omfattas av det generella biotopskyddet enligt förordningen (1998:1252) om områdesskydd. Avgränsade objekt som omfattas av generellt biotopskydd utgjordes av fyra småvatten och våtmarker i jordbruksmark, varav tre utgörs av diken och ett av en mindre, naturlig bäck samt två odlingsrösen och en stenmur i jordbruksmark.

Sweco har under maj, juni och juli år 2022 genomfört kompletterade inventeringar för specifika arter/artgrupper i området samt mer detaljerade beskrivningar av biotoper (Sweco, 2022a). Länsstyrelsen Västernorrland har i sitt yttrande gällande ansökan om tillstånd för etablering av anläggning för tillverkning av anodmaterial, daterat 2024-05-02, efterfrågat kompletterande beskrivningar av de avgränsade biotopernas naturvärden. Föreliggande inventering har i fält återbesökt tidigare avgränsade objekt som är skyddade enligt det generella biotopskyddet.

Figur 1. Geografisk lokalisering av aktuellt område.

2 Metod

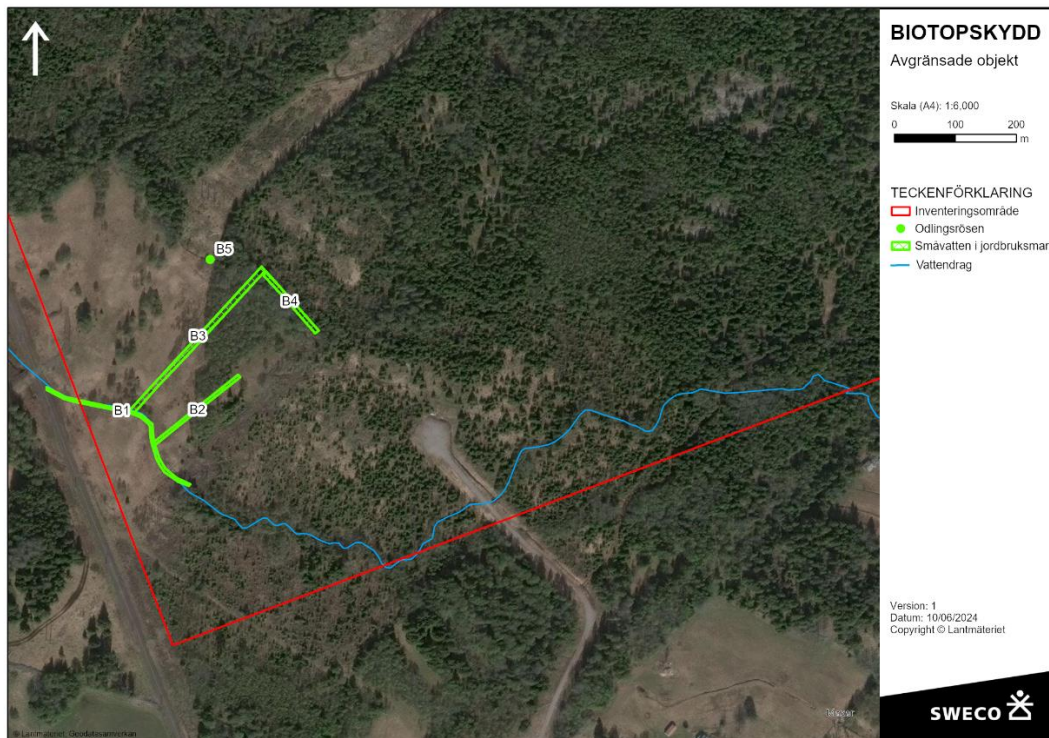
Tidigare avgränsade objekt som är skyddade enligt det generella biotopskyddet inom aktuellt område har återbesökts i fält den 29 maj 2024, se tabell 1 och figur 2. Då gränser för exploateringsområdet har ändrats kommer två av de tidigare avgränsade objekten (B6 och B7) som är skyddade enligt det generella biotopskyddet ej beröras. Objekten utgörs av ett odlingsröse och en stenmur och kommer inte besökas i fält.

Tabell 1. Avgränsade objekt inom aktuellt område som återbesöks och som är skyddade enligt det generella biotopskyddet.

Objektnummer	Beskrivning	Längd/yta	Påverkan
B1	Kanaliserad sträcka av Torsbodabäcken	Ca 120 m	Leds om
B2	Dike	Ca 100 m	Läggs igen
B3	Dike	Ca 140 m	Läggs igen
B4	Dike	Ca 60 m	Läggs igen
B5	Solexponerat odlingsröse med stora stenar	Ca 3×6 m	Flyttas

I fält noteras strukturer och potentiella värdearter som sedan dokumenteras i text och med foto. Även Torsbodabäcken inventeras med avseende på strukturer och dess potential till att hålla vandrande fisk. Torsbodabäcken inventeras från den punkt där järnvägen korsar bäcken i väst tills vattendraget inte längre är inom aktuellt område i öst, se figur 2. Eventuellt påträffade arter dokumenterats i fältapplikationen FieldMaps och koordinatsätts i koordinatsystemet Sweref99 TM.

Bedömningen av naturvärde för respektive objekt genomförs enligt kriterierna för naturvärdesbedömning enligt svensk standard (SS 1990:2023). Bedömningar gällande huruvida ett objekt omfattas av det generella biotopskyddet baseras på definitioner i Naturvårdsverkets vägledning (Naturvårdsverket, 2012).

Figur 2. Lokalisering av inventerade objekt avgränsade enligt det generella biotopskyddet, samtliga i inventeringsområdets södra del.

3 Resultat

Objekt - B1

Objektet utgör en del av Torsbodabäcken som längs en kortare sträcka rinner igenom äldre jordbruksmark. Längs aktuell sträcka finns flera tillrinnande diken, se objekt B2 och B3 nedan. Diket har strömmande, klart vatten med en del större stenar som saktar ner flödet. Mindre svängningar har bildats men diket har inte antagit en meandrande form. Vid inventeringstillfället bedömdes djupet till maximalt 40cm. I dikeskanten växer kabbleka, kärrviol, älgört, hallon, nordisk stormhatt, humleblomster, midsommarblomster, rödblåra och vitsippa, och längs delar av diket växer obestämd art av nate. Diket skuggas bitvis av överhängande vegetation av sälg, björk, hägg och delvis gran men längs kortare sträckor är dikesbotten solbelyst. Bitvis finns en del död ved som ligger över vattendraget och bildar naturliga vandringshinder.

Två körvägar korsar diket som vid passage är förlagt i trumma. Vid trumman längst österut är dikesbotten uppströms sandig till dyig och nedströms grusig med större stenar som stoppar upp vattenflödet och bildar ett naturligt vandringshinder. Igenom trumman rinner vatten med endast några centimeters djup. Vid trumma längst västerut bildas en mindre damm uppströms då trumma ligger högt och har endast ett mindre flöde igenom trumma. Trumman nedströms har ett stalp på cirka 20cm.

Diket bedöms vara vattenförande under större delen av året men kan vid långvarig torka möjligtvis torka ut längs kortare sträckor. Diket har varierande strukturer och skapar en variation av miljöer i ett homogent landskap. Diket bedöms ha ett påtagligt biotopvärde. Diket bedöms inte vara fiskförande på grund av de många vandringshinder som finns, både naturliga och antropogena. Diket bedöms delvis kunna utgöra habitat för groddjur men inte reproduktionslokal då förhållandena i vattenståndet kan variera stort. Diket bedöms ha ett lågt artvärde, men på basis av ett påtagligt biotopvärde bedöms diket ha ett påtagligt naturvärde.

Figur 3. Dikesbotten nedströms östra trumman.

Figur 4. Översikt över dike och solbelyst dikesbotten.

Figur 5. Översikt över dikesbotten som längst större delen är sandig-grusig med större stenar.

Figur 6. Stalp nedströms västra trumman.

Objekt - B2

Objektet utgör dike i äldre jordbruksmark. Omgivande vegetation är i förhållande till intilliggande diken mycket mer öppen och dikesbotten är långs med långa sträckor solbelyst. Längst söderut korsas diket av en kraftledningsgata där vegetationen utgörs av ängsmark. Större delen av diket saknar helt stående eller rinnande vatten med endast mindre fuktiga till blöta partier innan anslutning till Torsbodabäcken. Anslutningen till bäcken är dock mer diffus och förmodligen tränger vattnet ned i marken och sipprar ut till vattendraget.

Vid inventeringstillfället var dikesbotten delvis ej överväxt med vegetation, vilket indikerar att det möjligtvis rinner vatten i diket vid mycket höga regnflöden eller smältvatten. Längst nedströms, innan anslutning till Torsbodabäcken, växer både hallon, älgört, smörblommor, humleblomster och gräs i dikesbotten som näst intill var osynlig vid inventeringstillfället på grund av all överhängande vegetation. Även mindre slyträd av gråal växer mycket tätt intill diket.

Generellt sett är vegetationen i dikeskanten förhållandevis låg i jämförelse med omgivande vegetation och utgörs av älgört, ormbär, midsommarblomster, fräken- och gräsväxter.

Diket bedöms ej vara fiskförande eller utgöra en lämplig reproduktionslokal för groddjur då det saknar kontinuerligt vatten. Sammantaget bedöms diket ej uppnå naturvärdesklass 4 (visst naturvärde) enligt svensk standard.

Figur 7. Översikt över dike.

Figur 8. Översikt över dikesbotten.

Objekt - B3

Objektet utgörs av ett dike i äldre jordbruksmark som längst norrut angränsar till delvis äldre skogsbevuxen jordbruksmark. Längre söderut korsas diket av en kraftledningsgata där vegetationen utgörs av ängsmark. Slutligen ansluter diket till Torsbodabäcken i söder. Diket har längs med enstakasträckor mycket svagt rinnande vatten där botten till största del utgörs av lera med grovdetrus. Längs den sträcka där diket omges av skogsbevuxen jordbruksmark ligger mycket död ved och grot både över och i diket, vilket skapar beskuggade delar. Vegetationen närmast diket domineras av mindre hallonbuskar, kärrfibbla, rödblåra, humleblomster, fräkenväxter och daggekåpor, och i vissa delar täcks även dikesbotten av kabbleka. Diket är delvis öppet men skuggas av omgivande vegetation, dels överhängande, dels i diket.

Under kraftledningsgatan är dikesbotten frisk till fuktig och vegetationen är relativt hög med mindre buskar av hallon, vide och björk som beskuggar. Även vegetation som älgört, midsommarblomster och mjölkört hänger över diket och tätar till vegetationen ytterligare. Under kraftledningsgatan finns en äldre körväg som korsar diket, vid passagen är diket förlagt i stentrumma. Uppströms trumman är dikesbotten sandig till lerig och närmast trumma finns mindre pölar med stillastående vatten. Nedströms trumman är dikesbotten grusig-sandig och närmast trumman noterades stillastående vatten med ett djup av cirka 25cm vid inventeringstillfället. Vid anslutning till Torsbodabäcken är diket mycket torrt med endast små partier som är fuktiga.

Större delen av trumman är torrlagd och utgör ett vandringshinder för fisk. Diket saknar kontinuerligt rinnande vatten med endast mindre temporära stående vattensamlingar. Dikesbotten är dock troligtvis fuktig under större delen av året. Diket bedöms ej vara fiskförande eller utgöra en lämplig reproduktionslokal för groddjur. Diket bidrar med fuktiga miljöer och skapar spridningsvägar och variation i landskapet men bedöms på grund av en stor grad av påverkan och låg grad av naturlighet ha ett lågt naturvärde. Sammantaget bedöms diket ej nå upp till naturvärdesklass 4 (visst naturvärde).

Figur 9. Översikt över dike intill skogsbevuxen jordbruksmark.

Figur 10. Översikt över dike under kraftledningsgata.

Figur 11. Dikesbotten nedströms trumma, under kraftledningsgata.

Figur 12. Dikesbotten uppströms trumma, under kraftledningsgata.

Objekt – B4

Objektet utgörs av ett dike i kantzonen mellan tidigare skogsmark och äldre jordbruksmark. Skogsmarken utgör numera ett kalhygge och jordbruksmarken är delvis skogsbevuxen med lövträd av asp, hägg och björk men även enstaka mindre granar. Längst österut är dikesbotten fuktig men saknar stående eller rinnande vatten. Längre västerut, närmast objekt B3, tränger vatten ut från intilliggande mark till diket vilket bildar en fuktig miljö med endast svagt rinnande vatten.

Dikesbotten är delvis sandig med mindre, och bitvis, lite större stenar. Mycket grot ligger över och i diket. Den fuktiga miljön närmare objekt B3 gör diket aningen sumpigare med en lerig till dyig botten.

I diket noterades förekomst av kabbleka som indikerar att diket hålls fuktigt till blött större delen av året. Vegetationen närmast diket utgörs av rönn, gråal, hägg och älgört och är högvuxen och delvis överhängande, vilket skuggar diket väl. Intill dikeskant växer vitsippor, ormbär, hultbräken, hundloka och fräkenväxter. Längs kortare sträckor är vegetationen inte lika tät vilket möjliggör solexponerade partier och solbelyst dikesbotten.

Diket bedöms ej vara fiskförande och är troligen helt torrt under större delen av sommaren. De få vattensamlingar som finns är mycket grunda, leriga och beskuggade och utgör troligtvis inte heller en lämplig reproduktionslokal för groddjur. Diket bidrar med fuktiga miljöer till landskapet men bedöms ha ett lågt naturvärde. Sammantaget bedöms diket ej uppnå naturvärdesklass 4 (visst naturvärde) enligt svensk standard.

Figur 13. Dike längst österut.

Figur 14. Dike längst västerut, närmast B3.

Objekt - B5

Objektet utgörs av ett äldre odlingsröse i jordbruksmark och är lokaliserat under kraftledningsgata. Odlingsröset ligger på en höjd och utgörs av både mindre och större synliga stenar. Intilliggande vegetation på jordbruksmark har delvis börjat växa igen av slybuskar och en del av odlingsröset har börjat bli överväxt av mindre buskar av sälg, hägg och rönn. Odlingsrösen kan bilda mikroklimat i det annars större odlingslandskapet och kan utgöra habitat för en del stenlevande lavar som kartlavar men också insekter och kärlväxter. Odlingsrösen kan också ha en funktion som boplats för gnagare samt övervintringslokal för grod- och kräldjur.

Odlingsröset har enstaka mindre synliga håligheter men det finns med säkerhet fler som vid inventeringstillfället inte var synliga som potentiellt kan utgöra övervintringslokaler för grod- och kräldjur. Odlingsröset saknar dock större solbelysta ytor då mycket är övervuxet av slybuskar och gräs.

Odlingsröset har en viktig funktion som livsmiljö för stenlevande lavar och även potentiellt som övervintringslokal för kräldjur i området varpå objektet bedöms ha ett visst biotopvärde. Under inventering i fält noterades endast triviala arter som motiverar ett lågt artvärde. Sammantaget bedöms biotopen ha ett visst naturvärde.

Figur 15. Översikt över odlingsröse.

Figur 16. Översikt över intilliggande igenväxande jordbruksmark.

Torsbodabäcken

Torsbodabäcken utgör ett meandrande vattendrag där mindre vattensamlingar knoppats av från huvudfåran. Vattendraget saknar källsjö och får sitt vatten genom avrinning från intilliggande marker. Vattendraget har klart, svagt rinnande vatten i huvudfåran men i sidofåror och avknoppade vattensamlingar är vattnet stillastående och fläckvis grumligare. Vissa avknoppade områden saknade stående vatten vid inventeringstillfälle men var fuktiga med sandig-dyig botten. Vattendragets meandring har skapat mindre sandbankar som delvis var solbelysta, vilket skapar varma mikroklimat.

Vattendraget rinner igenom ett skogslandskap som i östra delen av inventeringsområdet utgörs av sumpskog, här är bäckbotten helt sandig och saknar variation i strukturer. Därefter rinner vattendraget igenom ett tätt granbestånd vilket ändrar intilliggande markvegetationen som blir lägre och glesare med arter som kabbleka, hultbräken, bergsyra, vitsippa och kärffibbla. Granbeståndet beskuggar vattendraget helt.

Lägre österut övergår intilliggande vegetation till sumpskog med gråal och vinbärsbuskar närmast som hänger över vattendraget. Längs kanten växer arter som indikerar på fuktiga områden så som kabbleka, älgört, nordisk stormhatt, bräken- och fräkenväxter samt vitsippor. Bäckbotten är här sandig-grusig med mindre stenar men bitvis även större stenar som täcker botten.

Längs större delen av vattendraget finns naturliga vandringshinder och stalp som bildats på grund av liggande död ved som korsar vattendraget. Bitvis stoppar stalpen upp vattenflödet. Vid inventeringstillfället var vattennivån bitvis låg varpå de större blocken och stenarna även bildade naturliga vandringshinder. Spår av en äldre körväg som korsar vattendraget noterades i form av större stockar som låg över vattendragsfåran och som vid låga flöden skapar ett antropogent vandringshinder.

En skogsbilväg korsar även vattendraget som då förlagts i trumma. Nedströms trumma var vattenflödet lågt vid inventering i fält och botten utgörs av sten. Gräs på sidorna och en del äldre vegetation indikerar på att vattennivån vid tillfälle har varit högre. Uppströms trumma har höjdskillnaden skapat ett högt stalp.

Variationen i intilliggande vegetation skapar ett ljusinsläpp som i lövskogen fläckvis tillåter att bäckbotten är mycket solbelyst.

Vattendraget har tidigare bedöms ha ett påtagligt biotopvärde då det har en hög grad av naturlighet och en stor variation av strukturer. Artvärdet har tidigare bedömts vara triviale. Ett e-DNA prov har tagits under hösten år 2022 för analys av fiskförekomst (Sweco, 2022b). Resultatet visade ingen förekomst av fisk. Sammantaget har Torsbodabäcken tidigare bedömts ha ett påtagligt biotopvärde och ett lågt artvärde vilket ger ett påtagligt naturvärde. Bedömningen i denna kompletterande inventering är att bäcken håller ett påtagligt naturvärde på basis av bäckens naturlighetsgrad och avviker därmed inte från den tidigare bedömningen.

Figur 17. Översikt över vattendrag igenom granbestånd.

Figur 18. Stenig botten som bitvis skapar ett naturligt vandringshinder.

Figur 19. Översikt över dikesbotten igenom lövskogsparti.

Figur 20. Stalp uppströms trumma vid skogsbilväg.

4 Slutsats

Sammantaget bedöms hela Torsbodabäcken ha ett påtagligt naturvärde, även de delar som utgör dike i jordbruksmark (B1). På grund av flertalet vandringshinder nedströms har inte Torsbodabäcken förutsättningar för fisk, vilket kunde bekräftas genom eDNA-provtagning 2022 (Sweco, 2022b). Odlingsröset (B5) bedöms ha ett visst naturvärde enligt bedömning i svensk standard. B2, B3 och B4 bedöms ej uppnå naturvärdesklass 4 enligt svensk standard. Observera dock att även ett objekt som inte uppnår ett visst naturvärde enligt svensk standard kan hålla naturvärden som är av positiv betydelse för den biologiska mångfalden i landskapet.

För att ett dike ska omfattas av det generella biotopskyddet ska det vara lokaliserat i eller i gränsen till jordbruksmark. Enligt Naturvårdsverket definieras jordbruksmark som åkermark, kultiverad betesmark, naturbetesmark eller ängar. Delar av objekt B2 och B3 samt hela B4 bedöms inte utgöra dike i jordbruksmark. B2 och B3 ligger delvis i skogsmark som tidigare varit odlingsmark men som alltmer vuxit igen och utgörs av högvuxna lövträd och granar, se figur 2. B4 angränsar på båda sidor till skogsmark, se figur 2. De delar av objekt B2 och B3 som ligger på ängsmark bedöms fortsatt utgöra objekt som är skyddade enligt det generella biotopskyddet.

5 Referenser

Länsstyrelserna. (2010). *Biotopskydd – bråkiga begrepp*. Miljösamverkan Sverige.

Naturvårdsverket. (2012). *Handbok 2012:1, Biotopskyddsområden*

SIS Svensk standard. (2023). SS 199000:2023. Naturvärdesinventering (NVI) - Kartläggning och värdering av biologisk mångfald - Krav och vägledning. SIS.

SIS Svensk standard. (2023). Teknisk specifikation, SIS/TS 199002:2023. Naturvärdesinventering (NVI)- kart-läggning och värdering av biologisk mångfald – Dataproduktspecifikation och listor med biotopbeteckningar. SIS.

Skogsstyrelsen. (2021). *Naturvärdesinventering – Utredningsområde för näringsliv Torsboda, Timrå kommun*.

Sweco. (2022a). *PM Kompletterande art- och biotopinventering, Torsboda*

Sweco. (2022b). *PM Underlag till recipientutredning, Torsbodabäcken*